

Examenbespreking Nederlands HAVO VWO, Utrecht, 27 mei 2002

Voor Levende Talen

Correspondentieadres:
Gert Rijlaarsdam
Nieuwe Have 46
3311 AR Dordrecht
rijlaars@ilo.uva.nl

NB Deze tekst is een kladtekst, gemaakt bij wijze van voorbereiding op de presentatie in Utrecht. De formulering laat her en der te wensen over, want de tekst is geschreven voor mijzelf, als aantekeningentekst, niet als een te publiceren tekst. Toch stel ik de tekst ter beschikking aan de aanwezigen op de bijeenkomst, als materiaal waarmee zij wellicht hun voordeel kunnen doen. Wilt u deze tekst met enige prudentie behandelen? Dank!

De overheadtransparanten die ik tijdens deze bijeenkomst gebruikte, kunt u raadplegen op mijn website in aanbouw: www.ilo.uva.nl/homepages/gert

Het is tamelijk lang geleden dat ik een examen Nederlands onder ogen had. In 1988 had ik mijn laatste examenklassen. Sindsdien heb ik mij wel op de hoogte gehouden van ontwikkelingen in het schoolvak, via bijdragen aan eindtermen discussies, en onderzoek naar schoolboeken en didactiek, maar een examen zag ik niet meer.

Het wat dan ook in zekere zin aangenaam om de opgaven weer te maken, en te zien dat de examens veranderd zijn, niet heel erg – examens zijn van die dingen die langzaam voorbij gaan –, maar toch: veranderd zijn ze. En, wat mij betreft in de goede richting.

Wat mij opviel was dat nu ook HAVO een samenvatting moet maken, en dat de samenvatting een ander karakter heeft dan destijds bij vwo. Het is een geleide samenvatting, aan de hand van een gegeven basisstructuur. Niet langer worden de leerlingen met een lap tekst van 2500 woorden in het diepe gegooid.

Wat ik ook merkte was de aandacht voor argumentatie, en de pragmalinguïstische vragen, vragen naar de functie van alinea's in taalhandelingstermen.

Ik wil met u in deze bijdrage een paar van mijn ervaringen met u delen. Ik heb beide examens gemaakt, vrij snel, en daarna gescoord. Ik denk dat ik voor beide examens een voldoende heb gehaald, maar erg hoog zal mijn cijfer niet zijn geweest. Dat komt ook omdat ik de antwoorden niet helemaal heb uitgeschreven, waardoor ik enkele elementen niet altijd in het antwoord had opgenomen. Ik heb vrij streng gescoord.

Ik vond het leuk om me dit weekeinde drie dagen intensief (vrijdag nam ik vrij) met de examens bezig te houden. Moeilijker vond ik het om deze presentatie als presentatie voor te bereiden. Hoe doe je zo iets? Ik heb nog nooit zo'n presentatie gezien, en had dus ook geen beeld van het genre. Ik heb daarom besloten u gewoon mijn werkwijze voor te leggen, en alle twijfels die de confrontatie tussen mijn antwoorden en het antwoordmodel met u te delen.

Mijn werkwijze is als volgt: ik lees eerst de opgaven. Mijn ervaring is, dat je veel over de tekst te weten kunt komen via de vragen. Met die kennis in het hoofd kun je de tekst makkelijker lezen, je bent voorbereid op thema. Structuur, en positie van de auteur. Dan lees ik de tekst snel, om te zien wat ik nog meer over de inhoudsstructuur te weten kan komen. Vervolgens: vragen en samenvatting maken, nakijken met het model, en dan de discussie met het model aangaan.

HAVO Examen

Eerst heb ik de vragen bekeken.

Dat helpt wel. Zo krijg ik zonder dat ik de tekst gelezen heb bij vraag 1 al een flinke aanwijzing over de inhoudelijke structuur van de tekst:

De tekst bestaat uit vier delen,

1. Visie van de auteur op inrichting omgeving
2. Denkbeelden over de invloed van geluiden op de omgeving
3. Gevolgen van veranderde omgeving op mentaliteit burgers
4. Visie van overheid op inrichting omgeving

Vraag 7 helpt ook een beetje: kennelijk komt er een verandering in de houding van deze of gene aan de orde tegenover het landschap.

Vraag 11 helpt een beetje: drie antwoorden zijn enigszins in het negatieve, een is positief. Dus ik verwacht dat de auteur negatief zal zijn tav het onderwerp.

Vraag 14 geeft ook wel wat weg. In elk geval blijkt de titel ironisch te zijn, volgens de examenmakers. Er volgen drie antwoorden die alledrie positief zijn ('aan te passen, verrijken, beperkingen overwinnen), een is negatief (antwoord D): de mens tast de kwaliteit van de natuurlijke omgeving aan. Dat is waarschijnlijk het enige antwoord dat past bij de ironie 'Een staaltje van menselijk kunnen' Zo'n staaltje is natuurlijk niet zo erg positief.

In 15 krijg ik vier hoofdgedachten voorgeschoteld. Een keuze maken uit deze vier lukt nog niet, zonder de tekst gelezen te hebben, maar ik krijg wel enkele kernbegrippen aangereikt: de tekst gaat in elk geval over mobiliteit, natuurgebieden, nieuwe natuur.

Ook vraag 16 biedt enige steun: aan de orde komt waarschijnlijk de aanleg van 'nieuwe natuur', verlies van onaangetaste natuur, veranderend karakter van de natuur, illusiepolitiek van de overheid.

Vraag 17 biedt wederom hulp: De auteur van de het citaat noemt de schrijver van de tekst die ik nog moet lezen een cultuurpessimist. Dat brengt mij bij terug bij vraag 11: antwoord B of C lijkt het meest voor de hand te gaan liggen.

Voor de beantwoording van vraag 17 heb ik de tekst niet nodig: uit het citaat blijkt dat alleen antwoord B goed kan zijn, gezien de laatste zin van het citaat,

Vraag 18 is ook een vraag die zonder de basistekst beantwoord kan worden. Beetje lastig, maar het ziet er naar uit dat het laatste antwoord het beste is.

Vraag 19 laat zien dat er in alinea 6 twee redenen worden genoemd. Dat zie ik zo dadelijk wel als ik ga lezen.

Vraag 21 geeft weer heerlijk veel weg. Hier komt het al eerder vermelde begrip illusiepolitiek naar voren,, en wordt uitgelegd wat dat begrip inhoudt.

Op naar de tekst.

Prettige vormgeving: korte regels, heldere optische alineastructuur. Ik zie twaalf alinea's, geen tussen kopjes, geen regels wit. Even naar de beginregels kijken van de alinea's of ik aanwijzingen voor inhoudsstructuur krijg:

Opvallen de volgende alinea's:

1. alinea 3: ik vind ... exemplarisch voor Y. Y is dus waarschijnlijk een thema: landinrichting gedegradeerd tot decor van de autoweg. Alinea 2 is dus een voorbeeld (Starrevaart), alinea drie de generaliserende uitspraak.
2. alinea 5: Als....., ontstaat.... Hier komen dus gevolgen aan bod, van een verschijnsel dat eerder aan de orde is geweest (ontbreken van bescherming tegen geluidshinder).
3. alinea 6: gaat over oorzaken: waarom verdraagt de auteur het lawaai van een snelweg in de stad zo moeilijk?
4. alinea 7: de teloorgang van de stilte in het landschap.. is een duidelijke aanduiding van het thema. De tekst zal dit thema behandelen, dat staat vast.
5. alinea 8: gaat over effecten van iets dat kennelijk aan de orde is geweest: de groeiende mobiliteit in de moderne samenleving.
6. alinea 9: herhaalt het thema 'expanderende mobiliteit' en behandelt een gevolg of effect: 'werktin de hand'. Alinea 8 en 9 gaan dus waarschijnlijk allebei over effecten van hetzelfde.
7. alinea 10 begint met de herhaling van de groeiende mobiliteit, in andere, specifiekere woorden. Er komt een paradox aan de orde, en snel doorskimmend, zie ik dat er een tweede paradox aan de orde komt.
8. alinea 11: in de eerste zin komt het overheidsbeleid aan de orde.
9. alinea 12 begint hoopval met ter afsluiting, maar ik krijg helaas geen heldere samenvatting waarmee ik de tekst te lijf kan, maar een citaat. Ik zie het woord staaltje staan: dat staat ook in de titel. Ik lees het citaat zorgvuldiger: de natuur is tegenwoordig een staaltje van menselijk kunnen. Dat is precies de titel. De tekst gaat dus kennelijk over de ingrepen van de mens in de natuur, en de waardering van de auteur daarover. Dit zal, gezien het aangehaalde citaat, negatief zijn.

Nu de tekst helemaal lezen, maar wel snel.

Alinea 1: massamobiliteit, gedachtspinsel is: de stilte is eenzaam geworden, omringd door bedrijvigheid en beweging alom.

Alinea 2: daar wordt duidelijk dat stilte niet bestaat in natuurgebieden: er staan borden waarop staat dat je stilte moet betrachten, maar je hoort er gewoon het snelverkeer. Het is een wezenloze plek. Ik zie het woord illusiepolitiek (had ik in de vragen gezien), en de laatste zin: bedrog: de overheid pleegt bedrog.

Alinea 3: twee dingen, conclusies (functie woord OOK duidt op twee dingen: degradatie van natuur (decorstuk, ornament), negeren van snelweglawaai als probleem.

Alinea 4: andere auteur zegt dat steden soms stiller zijn dan natuurgebieden.

Alinea 5: gevolgen van geluidshinder

Al. 6: hoe komt het dat het geluid van een snelweg zo moeilijk te verdragen is in een stad?

Monotonie en oneindigheid van dit geluid,

Al. 7: thema-aanduiding: teloorgang van de stilte in het landschap. Oorzaak: samenleving wil beweging, dynamiek

Al 8: door beweging, betrokkenheid bij leefomgeving neemt af. Alinea geeft uitleg aan het thema dat het verplaatsen het verblijven verdringt.

Al. 9: ander effect van 'expanderende mobiliteit': toenemende onverschilligheid jegens de omgeving. Is dat iets anders dan 'betrokkenheid bij leefomgeving?' in de vorige alinea? Ja, dat blijkt wel zo te zijn, het contrast zit 'm in leefomgeving' (al 8) en de omgeving=landschap

(al.9). In de laatste zin komt net als in al. 8 een Fransman aan het woord, die drie dingen noemt, kenmerken van het postmoderne landschap.

Al. 10: hier komen de twee paradoxen aan de orde.

- a. meer zien betekent minder zien (oppervlakkigheid neemt toe)
- b. grotere afstand overbruggen leidt ertoe dat de voorzieningen steeds verder uit elkaar komen te liggen

Al 11. Overheidsbeleid: nieuwe natuur maken, als compensatie voor het verlies aan natuur.

Tegenstelling: (MAAR...). Gesteld wordt dat nieuwe natuur wezenloze plekken zijn, omdat de achterloosheid toeneemt van de beleving van die plek, want geen geschiedenis.

Die termen kwam ik eerder tegen: einde alinea 2.

Al 12. Wist ik al: staaltje van menselijk kunnen, is verwording van de natuur, omdat, zie vorige alinea, het geen natuur is, geen wezenlijke natuur.

Antwoorden

Vraag 1: is dat inderdaad een adequate titel? Visie van auteur begint eigenlijk pas later.

Vraag 4-6: vind ik moeilijk om te doen:

Vraag 4: probleemstelling of constatering? Ik zou zeggen een stelling, daarom koos ik voor probleemstelling. Maar dat is fout.

Vraag 5: alinea 3, is volgens het antwoordenboekje een stelling, ik vond het meer een abstraherende toelichting op het voorgaande.

Vraag 8: de vraag is naar de overeenkomst in het woongedrag. De tweede auteur zegt echter niets over het woongedrag. De tweede auteur zegt iets over het postmoderne landschap van woonboulevards e.d., niet over wonen.

De overeenkomst: bewegen is belangrijker dan vertoeven/wonen/plaatsgebondenheid.

Goede antwoord in antwoordenboekje 1 lijkt mij niet goed (het element 'permanent' mag eruit wegblijven, terwijl dat juist belangrijk is).

Vraag 9: is een bewijs (a) niet ook een versterking (b) (vv.)

Vraag 10 herhaalt vraag 9! Want als 10d het goede antwoord is, dan weet je ook wat het antwoord op vraag 9 is (a/c)

Vraag 12: volgens mij vergelijking (alinea 1) en voorbeeld (alinea 2). Volgens handwoordenboek: alinea 1 oorzaak en gevolg.

Vraag 13: volgens de antwoordenmakers komt het argument oorzaak/gevolg voor: ik zie dat niet. Of de stelling moet zijn 'de stilte komt in het gedrang,

- a. want: verkeer genereert verkeer
- a. want daar geef ik voorbeelden van.

Vraag 16: inderdaad geen actieoproep (antwoord a.) maar ligt er wel dichtbij.

Vraag 19: ik zie niet in waarom het eerste antwoord in het antwoordenboekje goed is: zie het niet in alinea 6.

Vraag 20: Is vroeger....kon wanen'(regel 3-6 ook niet goed?)

Vraag 22: antwoord kan korter, zonder alle elementen.

Samenvatting HAVO

Vraag 1: Wat is kenmerkend voor het ondergangsgeloof:

- a. van alle tijden; b. gebaseerd op angstgevoelens.

Vraag 2: Hoe speelt de milieubeweging in op het ondergangsgeloof?

- a. doemscenario's, onheilsvoorspellingen, onheil dat de mens over zichzelf afroept.

Goede antwoord:

1. Deze angstgevoelens worden door de milieubeweging aangewakkerd
1. Doelbewust

De vraag was: hoe speelt de MB op het ondergangsgeloof in? Dat vraagt dus naar een aanpak, en werkwijze. Aanwakkeren is geen werkwijze, de vraag is dan vooral: waarmee wakker je aan? Er zou op zijn minst moeten staan:

Deze angstgevoelens wakkeren ze aan door.

Ten tweede: ik betwijfel ten eerste de verplichte aanwezigheid van het element 'doelbewust'. Is aanwakkeren niet al doelbewust uitzicht zelf. Redundant., volgens mij.

Vraag 3: Hoe gaat de milieubeweging om met voorspellingen, feiten en succes en waar is het haar daarbij om te doen?

De milieubeweging voorspelt rampen (voedsel, zure regen), en als die rampen zich dan niet voltrekken, zegt de MB dat dit maar tijdelijk afwenden van gevaar is. Feiten (klimaat verandering, zeespiegelstijging) worden genegeerd of toegeschreven aan foute wetenschappers.

Goede antwoord:

De aanpak van de milieubeweging:

1. Baseert voorspellingen (1) op weinig betrouwbare gegevens (3)= (4)
Of: op onvolledige gegevens (1), of, niet-wetenschappelijke vooronderstellingen (1), op (meest verschrikkelijke) doemscenario's (1)

Gevolg: ik heb geen punten gescoord voor dit onderdeel. Of ik zou kunnen zeggen: ik heb wel: ze doen voorspellingen (1)

2. Feiten die niet in overeenstemming zijn met haar doemscenario's/voorspellingen geven geen aanleiding (1)
Tot intrekking van eerder gegeven alarm/grotere voorzichtigheid bij nieuwe voorspellingen (1)
Of: Feiten die niet in overeenstemming zijn met haar doemscenario's/voorspellingen (1)

worden genegeerd (1) /leiden niet tot nuancering/ worden toegeschreven aan misleide wetenschappers (1)

Volgens een strikte telling, heb ik maar 1 punt ('feiten worden genegeerd').

Maar ik vind dat het tweede goede antwoord geen goed antwoord is: de fragmenten tussen de schuine strepen zijn geen equivalenten, maar verschillende manieren om met verschijnselen/feiten om te gaan.

Ik geef mezelf twee punten.

3. Zij vermijdt de indruk van succes (want goed nieuws verdraagt zich slecht met haar taak) (1)

In mijn samenvatting komt dat niet voor: score 0

4. Het gaat haar om de rechtvaardiging van de goede zaak (1)

Of:

Het gaat haar om de effecten van het protest/ Zij wil de mensen angst aanjagen (1)

In mijn samenvatting komt dat niet voor: score 0.

Wat ik bij de samenvatting over het hoofd zag, was de geleiding van de aanwijzing: Hoe de milieubeweging omgaat met

- a. voorspellingen
- b. feiten
- c. succes

en waar het haar daarbij om te doen is.

Deze vraag had duidelijker gesteld kunnen worden, aangezien het kennelijk de kern (8 punten van de 16!)

Vraag 4: Welke houding neemt men in tegenover de aanpak van de milieubeweging?

Mijn antwoord: Toch vertrouwt men de milieubeweging.

(Dat is het enige dat ik kon bedenken, al is het niet echt een houding innemen tegenover *een aanpak*).

Goede antwoord:

1. Het publiek rekent de milieubeweging niet aan (1)
Dat ze zich bedient van strategische bluf/alarmisme (1)

Dat betekent voor mij: 1 punt

Maar ik ben het niet met het goede antwoord eens: het is niet zo dat het publiek het de milieubeweging niet aanreken dat ze zich bedient van alarmisme: nergens blijkt dat het publiek zich realiseert dat dit de aanpak van de beweging is.

Vraag 5. Welk risico houdt deze aanpak met zich mee. (dus niet: brengt deze opstelling jegens deze aanpak met zich mee?).

Het vertrouwen zal op den duur afnemen, omdat er teveel valse alarmen zijn. Als er dan iets echt mis is, en het alarm gaat, dan zal het publiek niet reageren.

Goede antwoord (4 punten)

Risico (van te veel vals alarm (1)

dat op het moment dat er werkelijk groot alarm is (1)

niemand het alarm/de milieubeweging zal geloven (1)

en de voorspelde ramp werkelijk zal plaatsvinden (1)

Ik heb drie van de vier punten gescoord; het vierde onderdeel vind ik overbodig. De tekst besluit inderdaad met zo'n zin, maar voor een samenvatting is het voldoende te melden dat men het alarm, juist wanneer het erom gaat, zal negeren. Dat er zich dan een ramp voltrekt, is volstrekt duidelijk uit het voorafgaande.

In feite is hier hetzelfde aan de hand als met het weglaten van (van teveel vals alarm). Die frase is handig in de samenvatting, omdat het juist dat verschijnsel is wat het risico veroorzaakt, maar strikt genomen kan het weggelaten worden, omdat het besloten ligt in de vermelding 'het moment dat er werkelijk wat gebeurt'.

VWO Examen

Tekst, eerste blik: wat me het eerste opvalt zijn de lange regels, en de kleine letters. Ik neem aan dat er uitgebreid onderzoek is gedaan naar de meest adequate vormgeving, maar ik heb de indruk dat kortere regels en wat grotere letters de leesbaarheid zouden vergroten.

De Havo-tekst was veel vriendelijker leesbaar. Het is toch niet zo dat Vwo-leerlingen erop worden afgerekend dat zij met lay-outmatig minder goede teksten moeten kunnen omgaan?

Wat leveren de vragen voor informatie over de tekst?

Uit vraag 1 blijkt dat de tekst een verschijnsel behandelt, en waarschijnlijk is het verschijnsel 'vernieuwing' (vraag 6). Die vernieuwing is kennelijk dwangmatig (vraag 7). In vraag 12 en 13 worden zinnen uit de slotalinea geciteerd: uit die zin (12 vraag 12) blijkt dat de auteur eigenlijk vindt dat nieuwe geen nieuwheidswaarde heeft (drie antwoordalternatieven wijzen in de richting dat dit een centrale gedachte is). De vraag naar de titel (vraag 14) duidt erop dat de auteur de vernieuwing zoals wij die nu verstaan routinematig vindt. Verder maken de examenmakers me erop attent dat de tekst her en der ironisch is (vraag 15). Vraag 16 lijkt te wijzen op twee mogelijke antwoorden (b,c).

Op naar de tekst.

Alinea 2 geeft duidelijk de vraagstelling aan in de eerste zin: Wat is verandering en vernieuwing eigenlijk?

Alinea 4: eerste zin duidt erop dat de vorige alinea een casus of voorbeeld bevat, en dat het vervolg zal gaan over economische en sociale motieven die een rol spelen bij de definiëring 'wat is nieuw'.

Al. 6: Ook in andere domeinen.....Dus: ik heb al een domein gehad, waarop de auteur de vernieuwing bespreekt.

Al 7 Zelfs de geschiedschrijving. Is dus nog een domein.

Al 8: de kunst: waarschijnlijk nog een domein!

Al 9: gaat nog steeds over de kunst

Al 10: de eerste zin bevat een vraagstelling, die zal waarschijnlijk een andere verwoording zijn van de eerdere vraagstelling, en beantwoord worden in de rest van de tekst (twee alinea's).

Al. 11: de eerste zin bevat 'routine', en verbindt de alinea waarschijnlijk met de titel.

De vragen

Vraag 1: een inkopper.

Vraag 2: een inkopper.

Vraag 3: ene inkopper.

Ik krijg nu het gevoel dat de VWO-tekst makkelijker is dan de havo-tekst waarmee ik begon. Dit is allemaal zo doorzichtig!

Vraag 4: in deze alinea 3 legt de auteur alvast wat uit vernieuwing is, wat men als nieuw ervaart. Dat is dus uitleg?

Vraag 5: deze alinea begint met een verklarende zin. Verklaring is echter geen functiewoord dat in het rijtje staat. Ik kies voor Uitwerking.

Vraag 6: inkopper

Vraag 7: Ik verwacht het vooral in alinea 5 te kunnen vinden: dat is een korte alinea, en de examenmakers hebben natuurlijk niet alleen naar die alinea durven verwijzen, anders werd het te makkelijk. Het woord pathologisch in de laatste zin van alinea 5 is een bingo.

Vraag 8: Hier wordt een samenvatting gegeven van alinea 6, die ik zelf niet echt kan ontwaren in alinea 6. Maar de vraag gaat vooral over alinea 7, zie ik in de alternatieven, want pas in alinea 7 gaat het om de geschiedschrijving. Dus alinea 7 even goed lezen: De vraagstelling vermeldt 'naamgeving' en dat woord staat in de opmaat van de laatste zin van deze alinea. Ik kies gemakkelijk voor B.

Maar ik sluit niet uit dat A en d ook goed zijn.

Vraag 9 vraagt naar een tegenstrijdigheid in de kunst. Op zoek dus naar woorden die tegenstrijdigheid aanduiden in alinea 8. De tweede zin lijkt al raak (begint met Maar...). Ik kies voor de zin die erop volgt, want die legt het beter uit.

Het nieuwe uitroepen tot artistieke waarde is in feite non-conformistisch.

Twee punten!

Vraag 10: In welk geval gaat creativiteit gepaard met originaliteit?

Het antwoord moet ik zoeken in de tweede helft van de alinea, vanaf de zin 'Creativiteit wordt op deze manier gelijkgesteld....'

Verdomd moeilijke vraag. Want in feite lijkt de auteur te zeggen dat originaliteit een tijdsplaatselijk verschijnsel is (het is zelfs niet moeilijk om origineel te zijn zonder creatief te zijn). Creativiteit is een activiteit zegt ze. Wanneer gaat creativiteit dan samen met originaliteit, als de auteur het begrip originaliteit zo sterk relateert?

Iets origineels is niet perse iets creatiefs; iets creatiefs kan origineel zijn als het ingaat tegen een zeker verwachtingspatroon. Er wordt wel uitgelegd wat originaliteit is, niet zozeer wat creativiteit is. Creativiteit is meer, iets groters, iets hogers dan originaliteit. Het ziet er niet naar uit dat de auteur creativiteit die leidt tot originaliteit hoger waardeert dan creativiteit die niet gepaard gaat met originaliteit. Originaliteit is iets wat vrij makkelijk te realiseren is, schrijft ze in feite.

Dus ik zie eigenlijk niet het belang van deze vraag in.

Ik besluit tot dit antwoord: Ik denk dat de auteur vindt dat creativiteit leidt tot iets origineels, als het leidt tot iets ongewoons.

Antwoord:

In het geval dat creativiteit tot vernieuwing/ wijziging van het bestaande leidt / ingaat tegen bepaalde verwachtingspatronen.

Ik geef mezelf twee punten.

Vraag 11: 'als je lang genoeg wacht, wordt het oude weer nieuw.'(81-82).

Alinea 9 geeft argumenten voor de juistheid van deze bewering, uit de kunst en uit het dagelijks leven: ik kies dus voor d.

Dat is fout: ik had B, moeten kiezen. De examenmakers zien het als een overhaaste generalisatie. Mee eens, achteraf.

Vraag 12:

Zie de alternatieven: drie maal positief, eenmaal negatief (B).

De zin is volgens mij het uiteindelijke antwoord op de vraag wat vernieuwing is (alinea 2).

Het is geen samenvattende conclusie, want er is meer aan de hand geweest dan deze ene uitspraak. Het is ook op te vatten als een logische gevolgtrekking. Ik kan niet kiezen tussen A en D. Kies ten slotte D. Geen punten.

Vraag 13

Mooie vraag, want hier zit de pointe van de tekst. Ik antwoord:

Een verschijnsel is echt iets nieuws, als niemand er oog voor heeft, als het niet gebeurt, zich niet in de tijd voltrekt.

Antwoordmodel:

Omdat onze westerse maatschappij wordt gekenmerkt door een overwaardering van het 'nieuwe' en/of 'originele', zou het pas ècht 'origineel'/'nieuw' zijn als we eens iets bij het oude zouden laten/juist niet zouden vernieuwen.

Ik krijg geen punten.

Maar ik ben het niet met het antwoordmodel eens. Want wat vraagt men 'leg uit waarom dit volgens de tekst iets nieuws zou zijn'. Maar in de tekst vind ik geen aanwijzing dat de auteur het bij het oude wil laten, maar oponeert tegen het vernieuwende, de slogans, het routinematige van de vernieuwing. Het echt nieuw is niet dat men het bij het oude laat, maar het oude verdedigt, dus een origineel standpunt inneemt en dat verdedigt, iets wat indruist tegen het verwachtingspatroon van het vernieuwende. Als de routine van de vernieuwing is dat

er steeds iets tegen het oude afgezet wordt, dan is het echte vernieuwende dat men dat niet doet (het verwachtingspatroon dus doorbreekt) en de verdediging van het oude als vernieuwing presenteert.

Het alles bij het oude houden is een te passieve rol, lijkt mij, volgens deze tekst.

Vraag 14

Leg uit wat de titel over het begrip 'vernieuwing' zegt.

Antwoord: Het vernieuwen is een gewoonte, een sleur, een routine geworden.

Antwoordmodel:

Vernieuwing is in onze cultuur zo 'gewoon' geworden, dat zij ontaard is in sleur/routine (2)

Of: Vernieuwing is sleur/routine geworden en is daarom (-paradoxaal genoeg-) niet werkelijk vernieuwend.

Kritiek: ik vind mijn antwoord kort en bondig, en correct. De implicatie 'en daarom niet werkelijk vernieuwend' is niet nodig als titelverklaring, maar is wel de kern van het betoog.

Vraag 15

Moeilijke vraag. Het vinden van ironische plaatsen is niet zo moeilijk: er worden er vier gegeven in de antwoordalternatieven, maar ik moet volgens de vraagstelling het meest duidelijke voorbeeld vinden.

Maar als ik de alternatieven langsloop, dan zie ik maar 1 kandidaat: B. De andere drie zijn helemaal niet ironisch, die zeggen allemaal wat ze zeggen, en niet het omgekeerde.

Vraag 16

Wat is de hoofdgedachte?

A en D vallen al snel af: deze alternatieven gaan maar op een gedeelte van de tekst in.

C is te sterk: het is geen artikel dat aanzet tot bestrijding.

Dus B.

Goed!

Wel een heel ingewikkelde zin: *de waarde van de functie* van vernieuwing moet opnieuw gezien worden. Is dat nou het antwoord op de vraag 'wat is vernieuwing?' Dat was toch de hoofdvraag in deze tekst?

Vraag 17

Wijnkopertje: C: het hele stuk hangt op overeenkomsten en vergelijkingen, de verschillende domeinen waarin min of meer hetzelfde aan de hand is als je het begrip vernieuwing in die domeinen onderzoekt.

Vraag 18

Even heb ik gehannest met de aanduiding 'dit tekstfragment', in de stellende zin onder tekstfragment 1. Beter is het als daar gewoon tekstfragment 1 zou hebben gestaan.

Men vraagt mij een vergelijking te maken tussen alinea 5 en tekstfragment 1: typering van drijfveren van consumentgedrag:

Tekst alinea 5: vernieuwingsdrang

Fragment 1: consumptiezucht, hebzucht

Wat ik antwoord, zijn drijfveren, niet typering van drijfveren. Was een duidelijker vraag geweest.

Het antwoordmodel geeft antwoord op de vaag hoe consumentgedrag getypeerd wordt, maar dat was niet de vraag!

...consumentengedrag getypeerd als gedrag dat is ingegeven door (...) angst voor herhaling/stilstand

... consumentengedrag getypeerd als gedrag dat is ingegeven door consumptiezucht/najagen van (materieel) bezit.

Vraag 19

Oorzaak van verveling in tekst 1, en tekstfragment 2:

1. Herhaling
2. Vrijheid

Goede antwoorden: 1. routine/sleur. 2. destructureering, vrijheid.

Ik geef mezelf twee punten.

Vraag 20: gevolg van verveling

Tekst 1: vernieuwingsdrang

Fragment 2: hedonisme

Goede antwoorden:

1. originaliteit/vernieuwing/vernieuwingsdrift
2. hedonisme/vermaak.

Weer twee punten verdiend.

VWO Samenvatting

Mooie lijstje met vragen die beantwoord moeten worden in de samenvatting:

1. Verschijnsel bij hedendaagse volwassenen
2. Verklarende rol die de kindertijd speelt hierbij? Of. Anders geformuleerd:
 - a. Hoe kun je dit verschijnsel verklaren uit de kindertijd van deze volwassenen?
3. Welke drie veranderingen hebben zich voorgedaan in de kindertijd sedert de jaren '50? Zet vroeger en nu duidelijk tegenover elkaar, en maak duidelijk wat de gevolgen zijn.

Ik vraag me af: gevolgen van wat? Van die veranderingen? Per verandering dus een gevolg zien te noemen? Ik wacht even af wat de tekst mij brengt.

4. Voor welke verdere ontwikkeling wordt gevreesd?

Snel naar de tekst, eerst even verkennend doorlezen. Ik zie twee regels wit: voorregel 42, en voor regel 80. De tekst bestaat dus uit tenminste drie delen.

Deel 1

Regel 1: bingo, daar is het verschijnsel: De volwassenen van nu wil graag jong zijn.
De laatste zin van de eerste alinea lijkt een oorzaak aan te duiden: volwassenen van nu zijn ontevreden over de eerste kans, de enig echte. Maar wat wordt daar mee bedoeld?

Ik lees door.

In alinea 5 lees ik een vraag (waarom willen mensen toch eeuwig jong zijn?), de verklaring komt in alinea 6. (Vraag 2). Gemiste kansen in de kindertijd veroorzaken dat volwassenen van nu jong willen blijven. (Wat zijn die kansen dan, vraag ik me af?)

Regel wit

Deel 2. Volgens het patroon van de samenvatting zou ik nu drie veranderingen in de kindertijd moeten krijgen sinds '50-er jaren, en gevolgen van die veranderingen.

De vergelijkingen die ik tegenkom:

1. kinderen op straat, spelen, zonder volwassenen. Gevolg: ontdekken van regels, via spel, via ervaring, niet via les/onderwijs/pedagogen.
2. vroeger werden kinderen niet gepland, nu wel. Gevolg: De hele opvoeding is een project, planmatig, niets wordt aan het toeval overgelaten. Gevolg: we weten niet meer wat een kind kon zijn.
3. kinderen zijn nu een factor van economische betekenis, een volwassene in het klein. Daardoor wordt de fantasie niet meer geprikkeld: alles is met een muisklik binnen te halen is, er is geen begerenswaardige verte meer.

Laatste alinea: Alles lijkt keurig geregeld, maar er dreigt onvrede, zich uitend in geldingsdrang en wraaklust.

Mijn indruk van de tekst: nogal chaotisch, weinig structurerende markeringsen, veel herhalingen. Lijkt erop alsof de auteur zonder na te lezen de boel op papier heeft gezet en dat de lezer het maar moet uitzoeken.

Antwoordmodel

- 1 welk verschijnsel doet zich voor bij hedendaagse volwassenen
- a. dwangmatig verlangen naar jeugdigheid
 - b. bij hedendaagse volwassenen

Ik geef mezelf

1 van de 2 punten. Ik heb dwangmatig niet in mijn antwoord geïmpliceerd.

2 Verklarende rol kindertijd

Model:

Toenemende vervroeging van volwassenwording (1)

Waardoor volwassenen een onbevanging / 'echte' kindertijd missen (1)

En het ouder worden willen ontkennen (1).

Ik vind het eerste dele van het antwoordmodel overbodig: daar wordt niet naar gevraagd in de samenvatting. Het gaat erom dat de kindertijd niet meer onbevanging is, dat er geen ruimte is

om kind te zijn, dat volwassenen missen dat zij die fase hebben overgeslagen en daarom niet ouder willen worden om te zien of ze die tijd alsnog kunnen realiseren.

3 Welke drie veranderingen hebben zich voorgedaan in de kindertijd sedert de jaren '50? Zet vroeger en nu duidelijk tegenover elkaar, en maak duidelijk wat de gevolgen zijn.

Antwoordmodel

1. spelen op straat

- a. Vroeger
- b. Verkenden kinderen de grote mensenwereld
- c. Op straat/spelenderwijs en zonder tussenkomst van volwassenen
- d. Waardoor kinderen inzicht in normen en waarden kregen, vanzelf

- e. tegenwoordig (daarentegen)
- f. spelen kinderen niet meer op straat
- g. waardoor aanleren normen/waarden een moeizaam/willekeurig proces is

Ik vind het een nogal zwaar berekend onderdeel: 7 punten van de 22 gaan naar dit element van een goede samenvatting. Ik vind het ook een te uitgebreid antwoordmodel.

Tegenwoordig spelen kinderen niet meer op straat (a+c+e+f: vier punten!). Daardoor leren zij normen en waarden niet meer ervarenderwijs/spelenderwijs (c), maar moeizaam, als willekeurige voorschriften (g). (23 woorden).

2. kinderen krijgen

- a. vroeger kwam kinderen zomaar
- b. tegenwoordig planmatige komst en benadering van kind
- c. opvoeding wordt uitbesteed aan professionals
- d. met streven naar snelle volwassenwording / met doel kind zo snel mogelijk op volwassene te laten lijken.

Ik mis in dit antwoordmodel het gevolg, waarnaar gevraagd werd: wat is het gevolg van dit verschijnsel? Dat had de examenmaker toch aan me gevraagd? Ik vind dat ik het gevolg beter heb verwoord, in een keten van twee stappen. Zie boven.

3. Fantasie ontbreekt

- a. vroeger: ruimte voor fantasie
- b. tegenwoordig teloorgang kinderlijke fantasie/geen beroep meer op fantasie
- c. door economische/commerciële factoren
- d. gevolg daarvan: illusieloosheid, depressiviteit/onvrede

Ik zou zeggen: nu is het kind ontdekt als economische factor (c). Daardoor is het een volwassene in het klein, komt niet meer toe aan het ontmeesteren van zijn volwassen verleider, en wordt het illusieloos (d).

Ik vind het antwoordmodel niet het beste antwoord dat je kunt geven: het is niet zozeer door die economische factoren dat het kind geen fantasie meer heeft. Het gaat er veel meer om dat

het kind niet heeft kunnen leren zich teweer te stellen tegenover die volwassene, in zijn fantasieperiode, en dat zoveel van het ongrijpbare grijpbaar is geworden.

Gevreesde verdere ontwikkeling:

Model:

- a. Onvrede zal (ooit) naar buiten komen
- b. Als geldingsdrang/wraaklust/imponerend gedrag/ intimiderend gedrag